

EL LLIBRE D'ESTUDI D'ANATOMIA HUMANA DEL DOCTOR FEDERIC DURAN I JORDÀ

TORRES GALLARDO, Begonya; MARTÍNEZ LOZANO, Jan; SABATÉ CASELLAS, Ferran
Unitats d'Anatomia Humana i d'Història de la Medicina. Facultat de Medicina.
Universitat de Barcelona.

RESUM: Presentem el llibre d'anatomia humana que utilitzà el doctor Frederic Duran i Jordà en la seva època d'estudiant, Anatomia per uso dei pittori e scultori, de Giuseppe del Medico (1811). El llibre conté 38 làmines amb dibuixos anatòmics a una tinta, que s'acompanyen del nom de les estructures en italià. En 8 d'aquestes làmines es poden veure anotacions manuscrites a llapis del jove Duran, on es refereix el nom de l'estructura en castellà.

Paraules clau: Frederic Duran i Jordà, Giuseppe del Medico, anatomia humana.

RESUMEN: Presentamos el libro de anatomía humana utilizado por el doctor Frederic Duran i Jordà en su época de estudiante, Anatomia per uso dei pittori e scultori, de Giuseppe del Medico (1811). El libro contiene 38 láminas con dibujos anatómicos a una tinta, que se acompañan del nombre de las estructuras en italiano. En 8 de estas láminas podemos ver anotaciones manuscritas a lápiz del joven Duran, donde se refiere el nombre de la estructura en castellano.

Palabras clave: Frederic Duran i Jordà, Giuseppe del Medico, anatomía humana.

Frederic Duran i Jordà fou una figura excepcional de la medicina a casa nostra. L'any 2006, en el centenari del seu naixement, es publicaren a la Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (Vol. 21, Núm. 2) varis articles dedicats a glosar la seva persona i la seva obra. En aquest treball volem mostrar un llibre d'anatomia que el doctor Duran i Jordà utilitzà en els seus anys d'estudiant i que ha estat conservat per la seva família.

Frederic Duran i Jordà finalitzà el batxillerat l'any 1922 i inicià els seus estudis de medicina sota indicació del seu pare, ja que ell volia estudiar, inicialment, bioquímica. "El jove Frederic va cursar les ciències mèdiques amb aprofitament i caldria destacar els notables en Tècnica Anatòmica 1 i 2, Fisiologia i Patologia General i els excel·lents en Anatomia Descriptiva 2, Terapèutica, Patologia Clínica, i Patologia Clínica Quirúrgica 3" (Duran i Tort, 2006). Es llicencia l'any 1928, quan tenia vint-i-cinc anys.

Durant l'època d'estudiant del Duran i Jordà, l'ensenyament d'anatomia a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, comptava amb tres catedràtics, dos específics d'Anatomia i un de Tècnica Anatòmica (dissecció i osteologia).

Els catedràtics d'anatomia foren els doctors Serés i Planellas. Manuel Serés i Ibars, succeí l'any 1922 al doctor Ballès i ocupà la càtedra fins a la seva mort l'any 1928. La seva vacant fou ocupada per Salvador Gil i Vernet, recent catedràtic de Salamanca. Per la seva banda, Alexandre Planellas venia de la facultat vella, havia fet de metge i havia estat catedràtic de parts a València. Segons Pedro Pons, recomanava el Testut com a llibre de text. Morí l'any 1927 en que el succeí el doctor Riera.

Antoni Riera i Villaret ocupava la càtedra de Tècnica Anatòmica, creada l'any 1907. El 1917 edità un llibre de text, el *Tratado de Técnica Anatòmica* i va col·laborar en la traducció del Testut. Fou l'any 1927, a la mort de Planellas, que va demanar el trasllat a la càtedra d'anatomia, quedant només dues càtedres (Corbella, 1996).

Desconeixem si el doctor Duran utilitzà el Testut, que fou traduït del francès l'any 1910 (Romero, 2011) o el tractat del doctor Riera en la seva època d'estudiant, encara que possiblement serien els dos llibres recomanats pels seus professors. Sabem, però, que utilitzà el llibre *Anatomia per uso dei pittori e scultori*, de Giuseppe del Medico, editat a Roma l'any 1811 (fig. 1).

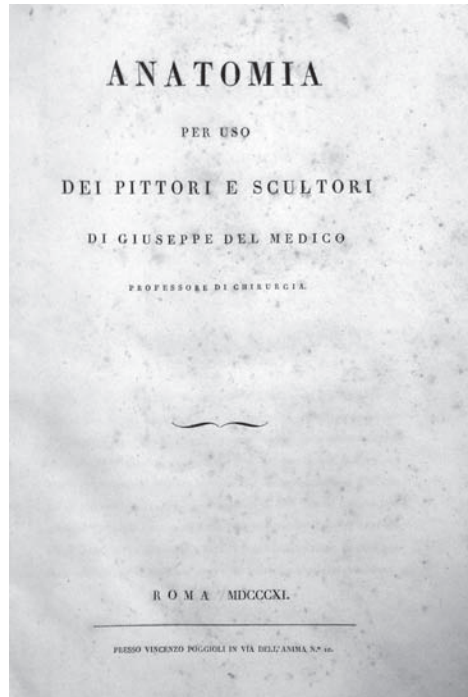

Fig. 1. Portada del llibre de Giuseppe del Medico

Duval i Cuyer en el seu llibre *Histoire de l'anatomie plastique*, editat a París l'any 1898, dediquen una ampla ressenya a l'obra de Medico. Els tractats d'anatomia plàstica destinats als artistes, es reduïen simplement als elements que un artista havia de conèixer, és a dir, la miologia i l'osteologia. Eren reduccions d'obres d'anatomia mèdica, on s'eliminava tota la informació a òrgans o estructures que era innecessària per a un artista. Els dibuixos s'acompanyaven d'una breu descripció anatòmica. Segons aquests autors, els dibuixos del llibre de Medico estaven inspirats en dibuixos no publicats de Géricault i en els de l'obra d'Albinus, *Tablas del esqueleto y músculos del cuerpo humano* (1747).

El llibre de Guiseppe del Medico del doctor Duran, de 511 x 343 mm, consta d'un total de 84 pàgines, 38 de les quals són làmines amb dibuixos realitzats amb tinta negra. Alguns exemplars de l'obra, com indica Chouland (1920), tenien làmines amb dos colors: negre per delinear els ossos i sanguina per als músculs. En altres còpies, es van utilitzar tres colors: negre per als ossos, sanguina per als músculs, artèries i òrgans interns, i blau clar per a les venes. El llibre de Medico va ser adoptat com a llibre de text a l'*Académie de France à Rome* (Brunet, 1834). Acadèmia d'art fundada el 1666 per Lluís XIV, i traslladada per Napoleó a la Vil·la Mèdici (nom al que és més coneguda) l'any 1803 (Galitz, 2003).

Del total de les 38 làmines, trobem 8 en les que el doctor Duran hi va fer anotacions en la seva època d'estudiant. Com es pot veure a les figures 2 i 3, les làmines presenten junt al dibuix, el nom en italià de les diferents estructures assenyalades. El jove Duran a les 8 làmines esmentades escrigué alguns dels noms d'aquestes estructures en castellà.

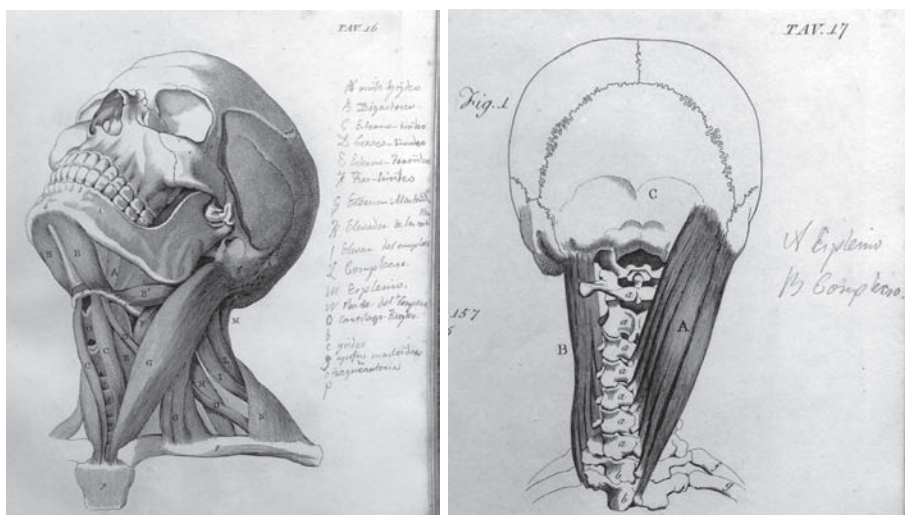

Figura 2. Làmines 16 i 17.

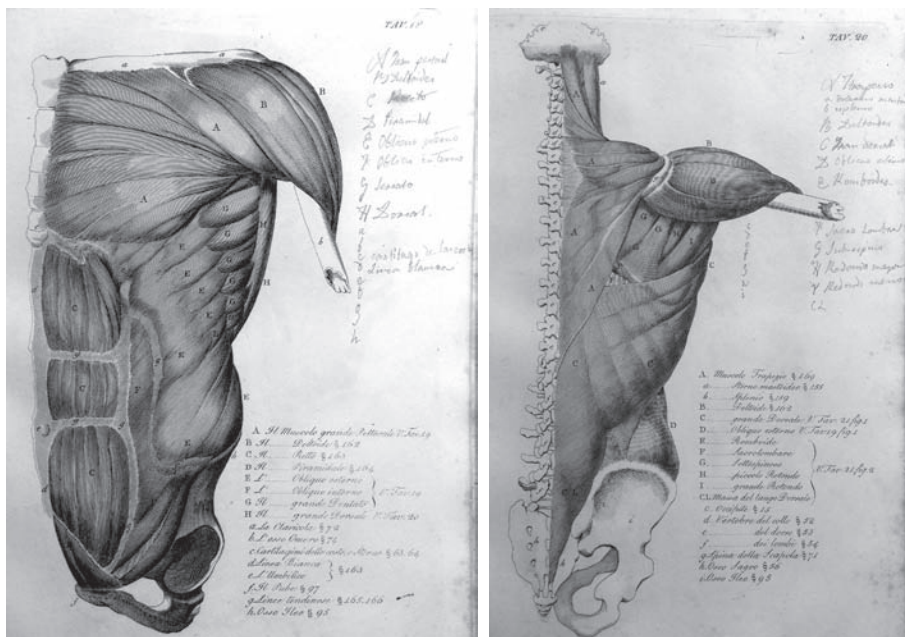

Figura 3. Làmines 18 i 20.

Encara que desconeixem l'ús concret que va tenir el llibre de Medico per al doctor Duran, suposem, donades les característiques de l'obra i les anotacions del propi Duran, que fou un llibre de consulta complementari utilitzat a mode d'atles anatómic.

BIBLIOGRAFIA

Brunet, J.C. (1834). *Bibliographiques, pour servir de supplément au Manuel du libraire et de l'amateur de livres. Tome deuxième. F-O.* París: Silvestre, Libraire.

Choulant, J. L. (1920). *History and bibliography of anatomic illustration in its relation to anatomic science and the graphic arts.* Chicago : University of Chicago Press.

Corbella, J. (1996). *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona. 1843-1995.* Barcelona: Fundació Uriach.

Duran Tort, C. (2006). Frederic Duran i Jordà, els anys de formació. *Acad Med Catalunya*, 21, 49-51.

Duval, M. i Cuyet, E. (1898). *Histoire de l'anatomie plastique. Les maitres, les livres et les écorchés.* París: Société Française d'Éditions d'Art. L. Henry May.

Galitz, K.C. (2003). The French Academy in Rome». *Heilbrunn Timeline of Art History. New York: The Metropolitan Museum of Art.* Recuperat 4 març 2014, a http://www.metmuseum.org/toah/hd/frac/hd_frac.htm

Romero, R. R. (2011). Leo Testut (1849-1925)". *Int. J. Morphol.*, 29(4), 1083-1086.